

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

ЛЬВІВ 2016

Форма № Н - 3.03

Затверджено
наказом МОН
України
від “ ”
_____ 2016 ____
р. № ____

Львівський національний університет імені Івана Франка
(повна назва вищого навчального закладу)

Кафедра філософії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з навчальної роботи

_____ 2016 ____ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напряму підготовки 01 – філософія
(шифр і назва напряму підготовки)

для спеціальності філософія
(шифр і назва спеціальностей)

Філософський факультет
(назва інституту, факультету, відділення)

**Кредитно-модульна система
організації навчального процесу**

Філософія

(назва дисципліни)

Робоча програма навчальної дисципліни для студентів
за напрямом підготовки 01 – філософський.

2016 р. 41 с.

Розробник: Сафонік Лідія Миколаївна, доцент, кандидат філософських
наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 2016 р.

Завідувач кафедрою філософії

(підпис) (Карась А.Ф.)
(прізвище та ініціали)
“ ____ ” _____ 2016 р.

Схвалено методичною комісією за напрямом підготовки: 01 – філософія
(шифр, назва)

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 2016 р.

“ ____ ” _____ 2016 р.
Голова _____ (Мельник В.П.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

© Лідія Сафонік, 2016
© Львівський національний
університет ім І. Франка, 2016

1.Опис навчальної дисципліни

“Метафізика і онтологія”

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 – <u>філософія</u> (шифр, назва)	Нормативна	
Модулів – 2	Напрямок <u>Гуманітарний</u> (шифр, назва)	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 2	: Спеціальність Філософія	II-й	
		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин –90	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	3-й	
		<i>Лекції</i>	
		30 год.	
		<i>Семінарські</i>	
		30 год.	
		<i>Самостійна робота</i>	
		30 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3		ІНДЗ:	
		Вид контролю: іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання 2 :1

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: метою курсу є вироблення навичок застосування набутих знань при вирішенні життєвих проблем та розв'язанні научних й суспільних проблем, розвиток здібностей до творчого мислення, гнучкості думки та посприяти розширенню горизонту світосприйняття та світорозуміння студентів.

Завдання: завдання курсу полягає в тому, щоб показати специфіку та особливості метафізичного мислення та допомогти студентам опанувати основи філософських знань, зацікавити студентів у необхідності роботи над першоджерелами.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен

ЗНАТИ:

- специфіку метафізики;
- об'єкт та предмет метафізики;
- мету та завдання метафізики та онтології;
- категоріальну структуру метафізики;
- основні функції метафізики;
- силу та небезпеку метафізики;
- структуру метафізики;
- спільні та відмінні риси метафізики та онтології;
- об'єкт та предмет онтології;
- мету та завдання онтології;
- категоріальну структуру онтології;
- основні функції онтології;
- основні онтологічні парадигми;
- .

УМІТИ:

- працювати з філософською літературою (книгами, словниками та іншими джерелами інформації);
- логічно мислити, послідовно та аргументовано розвивати свою думку, відрізнити істотне від другорядного;
- застосовувати філософський категоріальний апарат в процесі прийняття рішень та визначенні оптимальних шляхів їх ефективної реалізації;
- формулювати на теоретичному рівні світоглядні проблеми та здійснювати пошук шляхів їх розв'язання;
- аргументувати свою світоглядну позицію;
- чітко висловлювати думки в процесі спілкування і вести коректно полеміку;
- аналізувати буттєві проблеми на теоретичному рівні;
- застосовувати філософську методологію до розв'язання екзистенційних проблем;

- свідомо використовувати гносеологічні моделі у фаховому пізнанні;
- свідомо застосовувати філософську методологію інтепретації у фаховій діяльності;
- критично мислити, переосмислювати особистісні цінності;
- аналізувати та розуміти значення своєї фахової діяльності для національного відродження України;
- бачити перспективи культуро-цивілізаційного поступу України.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1.

Тема 1.

ПРЕДМЕТ МЕТАФІЗИКИ

Запити людини. Філософський (метафізичний) зміст запитів. Запити як діалог. Неможливість емпіричних наук давати відповідь на запити. Філософія як єдність науково-теоретичного знання та духовно-практичної компоненти свідомості. Унікальність історичного буття філософії в ціннісно-особистісного прояву духу. Вічність філософських проблем. Індивідуальний характер філософських істин. Іманентно-метафізична тональність філософії. Основні запити: основа, ціль і смисл дійсності; перші підвалини і засади та мета буття.

Обґрунтування метафізики як науки через метод. Обґрунтування методу будь-якої науки через її предмет. Метафізика як проникнення через емпіріофізичну сферу до її останніх і граничних основ. Неможливість для метафізики використовувати фактичні (емпіричні) результати для обґрунтування свого методу. Тематичне обґрунтування метафізики. Метафізичне (не антидіалектичне) мислення як методичне обґрунтування самого себе. Оправдання метафізикою свого методу подальшої дії. Неможливість для метафізики інших методів. Наука і предмет її дослідження. Неможливість будь-якої науки, крім метафізики, досліджувати саму себе. Метафізика як перша філософія. Розповсюдження метафізики на все, що взагалі є, в тому числі і на саму себе. Можливості метафізики і її методу як метафізичні проблеми.

Співпадання методу метафізики з її предметним самообґрунтуванням. Предмет метафізики як предмет рефлексії. Апорія предмету метафізики і її методу: предмет метафізики не може бути визначений, поки він не проявиться через метафізичне мислення. Рефлексія над умовами можливості питання про буття – основний метод метафізики.

Трансцендентальна рефлексія. Спроби обґрунтування апріорності знання: від Платона до Канта. Пізнання як духовний акт присвоєння суб'єктом об'єкта, об'єкт як предмет свідомості. Потенції свідомості як умова акту присвоєння; виконання акту присвоєння є акт мислення, тобто акт духовного буття апріорі.

Конечний суб'єкт (Кант) і вселюдське пізнання як суб'єкт. Загальний суб'єкт – умова метафізичного обґрунтування знання про буття. Роль трансцендентального мислення в обґрунтуванні метафізики. Аргументи проти звинувачень про суб'єктивізацію і релятивізацію пізнання. Проблема трансцендентального досвіду як внутрішнього досвіду особистісного виконання духовного акту запиту і мислення. Питання про начала. Мова запиту. Мова як середовище мислення. Розмова і діалог. Слово і смисл, мова і мислення. Мова як тіло мислення, мислення – духовна душа мови. Утворення понять. Функції мови.

Елементи методу. Проблема риторсії. Априорні та апостеріорні синтетичні та аналітичні судження.

Література:

Гусєв В. І. Вступ до метафізики : навч. посіб. / В. І. Гусєв. – К. : Либідь, 2004. – С. 7–139.

Європейський словник філософії : лексикон неперекладностей. Том перший. – К. : Дух і літера, 2009. – С. 101–147.

Європейський словник філософії : лексикон неперекладностей. Том другий. – К. : Дух і літера, 2011. – С. 13–72 .

Катречко С. Л. Как возможна метафизика : на пути к научной [трансцендентальной] метафизике / С. Л. Катречко // Вопросы философии. – 2012. – № 3. – С. 3–14.

Корет Э. Основы метафизики / Э.Корет. – К. : Тандем, 1998. – 248 с.

М. Лакс. Метафізика: сучасний вступний курс / М. Лакс. – Київ : Дух і літера, 2016. – 584 с.

Мондін Б. Онтологія і метафізика / Баттіста Мондін. – Жовква : Місіонер, 2010. – 284 с.

Сафонік Л. Буттєвість сенсу людського життя / Лідія Сафонік . – ЛНУ ім. Івана Франка. – Львів, 2016. – 350 с.

Paź W. Ontologia versus metafizyka? Geneza, rozwój i różne postaci nowożytnej teorii bytu / Bogusław Paź // Filo–Sofija. – Nr.15 (2011/4). – s.817–847.

Додаткова література:

Валевська І. Історичні долі класичної метафізики у ХХ сторіччі / І. Валевська // Філософська думка. – 1998. – № 2. – С. 120–138.

Брюсова Н. Судьба метафизики и судьба человека / Н. Брюсова // Вопросы философии. – 2005. – № 11. – С. 54–56.

Жеребкин С. Нестабильные онтологии в современной философии / С.Жеребкин. – СПб.: Алетейя, 2013.

Держко І. З. Концепт “сущого” як об'єкт метафізичного знання / І. З. Держко // Мультиверсум. Філософський альманах. – Вип. 6 (94). – К., 2010. – С. 111–120.

Капітон В. П. Основы метафизики об'єктивных законов / В. П. Капітон. – Д.: Дніпропетровська держ. фінансова академія, 2006. – 196 с.

Конев В. А. Философия культуры и парадигмы философского мышления / В. А. Конев // Философские науки. – 1991. – № 6. – С. 16–29.

Кузнецов В. Ю. Преодоление метафизики как проблема современной философии / В. Ю. Кузнецов // Вопросы философии. – 2012. – №1. – С. 28–38.

Марчук М. Основи філософії: тести / М. Г. Марчук. – Чернівці : Рута, 2008. – С. 19–27.

Сафонік Л. Сенс життя як серцевина метафізичного мислення / Лідія Сафонік // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці, 2013. – Вип. 665–666. – С. 77–81.

Мухутдинов О. Предварительные замечания к истории онтологии / О. Мухутдинов // Доξα / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 12. Німецька традиція в філософії, гуманітаристиці та культурі. – Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2008. – С. 60–67.

Шалагинов Д. Борьба с метафизикой и метафизика события / Д.Шалагинов // Топос. Литературно-философский журнал. – 2014.

Stępień A. Wstęp do filizofii. Wydanie czwarte rozszerzone /Antoni B. Stępień. – Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2001. – S. 173–208.

Szubka T. Główne typy metafizyki analitycznej / Tadeusz Szubka // Filo–Sofija. – Nr.15 (2011/4). – s.849–864.

Тема 2. ЯК МОЖЛИВА МЕТАФІЗИКА

Запити про начало. Начало як питання без будь-якої передумови. Питання про начало як рефлексія, як перетворення запиту в зміст питання, як повернення інтенції запиту на самий запит. Відмінність між логіко-мовною структурою запиту і реальним актом (виконанням) запиту. Перетворення питання про начало в питання про питання. Перетворення питання з “Чи можу я робити запит?” в “Як я можу робити запит?”.

Умови запиту. Одночасність незнання і знання про запити. Знання про незнання як умова запиту. Передзнання і незнання, їх суперечність. Вирішення суперечності. Онтична умова запиту. Логічна умова запиту. Трансцендентальна умова запиту. Передзнання запиту, нетематичне передзнання, емпіричне (конститутивне і модифікативне) передзнання. Емпіричне передзнання як одиничне знання. Емпіричне знання як умова запиту, як певне одиничне питання. Чисте передбачення (апріорне). Передзнання як передбачення, як не тільки статична даність, а і динамічна подія, скерована на осягнення проблеми запиту. Сфери (горизонти) запиту: емпіризм, неопозитивізм, Кант, історичний досвід, Гайдеггер. Горизонт (межа) сфери можливого запиту. Межа як утвердження: а) неможливості запиту поза вказаною межею; б) існування “дещо” поза межею. Зникнення межі при запитові.

Поняття “горизонту буття” (Гусерль, Гайдеггер). Емпіричний та апріорний горизонти буття. Горизонт мислення. Запити про буття і запитане. Необмеженість горизонтів запитаного і відомого. Поняття сутнього. Сутнє і буття.

Безумовна і обумовлена значимість запитів. Релятивізм значимості. Горизонт значимості. Необмежений горизонт буття. “Сутне” як всезагальне поняття. “Сутне” як трансцендентальне поняття. Однозначне, багатозначне і аналогічне поняття “сутнього”. Аналогічне поняття буття (сутнього). Аналогія буття як умова метафізики.

Література:

Гусев В. І. Вступ до метафізики : навч. посіб. / В. І. Гусев. – К. : Либідь, 2004. – С. 7–139.

Європейський словник філософії : лексикон неперекладностей. Том перший. – К. : Дух і літера, 2009. – С. 101–147.

Європейський словник філософії : лексикон неперекладностей. Том другий. – К. : Дух і літера, 2011. – С. 13–72 .

Катречко С. Л. Как возможна метафизика : на пути к научной [трансцендентальной] метафизике / С. Л. Катречко // Вопросы философии. – 2012. – № 3. – С. 3–14.

Корет Э. Основы метафизики / Э.Корет. – К. : Тандем, 1998. – 248 с.

М. Лакс. Метафізика: сучасний вступний курс / М. Лакс. – Київ : Дух і літера, 2016. – 584 с.

Мондін Б. Онтологія і метафізика / Баттіста Мондін. – Жовква : Місіонер, 2010. – 284 с.

Сафонік Л. Буттєвість сенсу людського життя / Лідія Сафонік . – ЛНУ ім. Івана Франка. – Львів, 2016. – 350 с.

Paź W. Ontologia versus metafizyka? Geneza, rozwój i różne postaci nowożytnej teorii bytu / Bogusław Paź // Filo–Sofija. – Nr.15 (2011/4). – s.817–847.

Додаткова література:

Валевська І. Історичні долі класичної метафізики у ХХ сторіччі / І. Валевська // Філософська думка. – 1998. – № 2. – С. 120–138.

Брюсова Н. Судьба метафизики и судьба человека / Н. Брюсова // Вопросы философии. – 2005. – № 11. – С. 54–56.

Жеребкин С. Нестабильные онтологии в современной философии / С.Жеребкин. – СПб.: Алетейя, 2013.

Держко І. З. Концепт “сущого” як об’єкт метафізичного знання / І. З. Держко // Мультиверсум. Філософський альманах. – Вип. 6 (94). – К., 2010. – С. 111–120.

Капітон В. П. Основы метафизики об’єктивных законов / В. П. Капітон. – Д.: Дніпропетровська держ. фінансова академія, 2006. – 196 с.

Конев В. А. Философия культуры и парадигмы философского мышления / В. А. Конев // Философские науки. – 1991. – № 6. – С. 16–29.

Кузнецов В. Ю. Преодоление метафизики как проблема современной философии / В. Ю. Кузнецов // Вопросы философии. – 2012. – №1. – С. 28–38.

Марчук М. Основы філософії: тести / М. Г. Марчук. – Чернівці : Рута, 2008. – С. 19–27.

Сафонік Л. Сенс життя як серцевина метафізичного мислення / Лідія Сафонік // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці, 2013. – Вип. 665–666. – С. 77–81.

Мухутдинов О. Предварительные замечания к истории онтологии / О. Мухутдинов // Доξα / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 12. Німецька традиція в філософії, гуманітаристиці та культурі. – Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2008. – С. 60–67.

Шалагинов Д. Борьба с метафизикой и метафизика события / Д.Шалагинов // Топос. Литературно-философский журнал. – 2014.

Stępień A. Wstęp do filozofii. Wydanie czwarte rozszerzone /Antoni B. Stępień. – Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2001. – S. 173–208.

Szubka T. Główne typy metafizyki analitycznej / Tadeusz Szubka // Filo–Sofija. – Nr.15 (2011/4). – s.849–864.

ТЕМА 3.

КЛАСИЧНА МЕТАФІЗИКА: АРИСТОТЕЛІВСЬКА Й ТОМІВСЬКА

Відмінність основи і основанийого, буття і становлення у Платона. Предметний і термінологічний зміст поняття “метафізика” у Арістотеля (Андронік Родоський). Проблема сутнього – проблем метафізики. Категорія сутнього – категорія метафізики і категорія мови. Проблема субстанції у Арістотеля. Метафізика як наука про божественну праоснову всього сутнього (Гайдеггер: метафізика Арістотеля є онто-тео-логічна конструкція).

Тома Аквінський про три аспекти метафізики: філософська теологія, наука про сутнє, наука про перші причини речей і перша філософія. Онтотеологія. Номіналізм Оккама (концептуалізм) про універсалії. Універсалії як зовнішні означення речей. Синоптичний підхід щодо розуміння субстанції. Сучасні інтерпретації теорії субстанції. Інтерпретація Крістофа Горна і Крістофа Раппа.

Література:

Аристотель Метафизика. Сочинения в четырех томах.; Т. 1 / Аристотель. – М. : Мысль, 1976. – С. 65–367.

Баумейстер А. Теорія субстанції у Арістотеля / Андрій Баумейстер // Sententiae. – 2010. – № 1 (XXII). – С.3–62.

Бичко А. К. Історія філософії / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. – К. : Либідь, 2001. – С.23–74; 94–105; 134–138.

Вдовина Г. В. «Метафизические рассуждения» Франциско Суареса / Г. В. Вдовина // Вопросы философии. – 2003. – № 10. – С. 128–139.

Гайденко П. П. Бытие и разум / П. П. Гайденко // Вопросы философии. – 1997. – № 7. – С. 114–140.

Гартман Н. К основоположению метафизики / Н. Гартман. – СПб. : Наука, 2003. – 640 с.

- Гартман Н. Старая и новая онтология / Н. Гартман // Историко-философский ежегодник. – М. : Наука, 1988. – С. 320–324.
- Гегель Г. Наука логики. Энциклопедия философских наук; Т. 1 / Г. Гегель. – М. : Мысль, 1975. – 452 с.
- Гусева Т. Л. Очерк истории метафизики : от Платона до «докритического» Канта / Т. Л. Гусева // Философия науки. – 2010. – № 4 (47). – С. 150–176.
- Держко І. З. Критична онтологія М. Гартмана і сучасна наукова картина світу / І. З. Держко // Вісник Львівського університету. Сер. Філософ. науки. – 2009. – Вип. 12. – С. 36–43.
- Коваль О. А. Онтология Аристотеля в зеркале лейбницеvской методологии / О. А. Коваль // Вопросы философии. – 2011. – № 12. – С. 107–116.
- Ковревская В. Е. К вопросу о понятии бытия в философии Фомы Аквинского / В. Е. Ковревская // Хора. – 2008. – № 4. – С. 162–168.
- Кузнецов В. Н. Немецкая классическая философия второй половины XVIII – начала XIX века: учеб. пособие для ун-тов / В. Н. Кузнецов. – М. : Высшая школа, 1989. – С. 220–306.
- Піч Р. Метафізичне пізнання у філософії Томи Аквінського й Мейстера Екгарта / Р. Піч // Магістеріум. – 1998. – Вип. 1 : Историко-філософські студії. – С. 71–84.
- Платон Парменид. Собрание сочинений в 4 томах.; Т.2 / Платон. – М. : Мысль, 1993. – С. 346–412.
- Платон Софист. Собрание сочинений в 4 томах.; Т.2 / Платон. – М. : Мысль, 1993. – С. 275–345.
- Пролеев С. В. История античной философии / С. В. Пролеев. – М. : Рефл-бук; К. : Ваклер, 2001. – С. 127–383.
- Сафонік Л. Буттєвість сенсу людського життя / Лідія Сафонік . – ЛНУ ім. Івана Франка. – Львів, 2016. – 350 с.
- Суарес Ф. Метафизические рассуждения / Ф. Суарес // Вопросы философии. – 2003. – № 10. – С. 140–156.
- Тихолаз А. «Метафізика Аристотеля» : її склад та історична доля / А. Тихолаз // Магістеріум. – 1998. – Вип. 1 : Историко-філософські студії. – С. 38–45.
- Шмонин Д. В. Фокус метафизики. Порядок бытия и опыт познания в философии Франсиско Суареса / Д. В. Шмонин. – СПб. : Санкт-Петербургский государственный горный институт (технический университет), 2002. – 201 с.
- Cyciura P. Przedmiot metafizyki wedlug św. Tomasza z Akwinu w ujęciu historycznym / Piotr Cyciura // Filo–Sofija. – Nr.1 (2004/4). – s.129–140.
- Kołodziejczyk S. O związkach między wielością dyskursow metafizycznych a pojęciem bytu /Sebastian Tomasz Kołodziejczyk // Filo–Sofija. – Nr.15 (2011/4). – s.865–880.
- Kopciuch L. Stosunek Nicolaia Hartmanna do Gottfrieda Wilhelma Leibniza / Leszek Kopciuch // Filo–Sofija. – Nr.17 (2012/2). – s.165–173.
- Makowski P. Dynamis. Metafizyczne pojęcie możności i jego rola w filozofii praktycznej Arystotelesa / Piotr Makowski // Diametros. – 2012. – №33. – s.76–100.

Marcinkowska-Rosół M. Arystoteles i chaos prekosmiczny / Maria Marcinkowska-Rosół // *Diametros*. – 2013. – №35. – s.65–83.

Paż B. Ontologia versus metafizyka? Geneza, rozwój i różne postaci nowożytnej teorii bytu / Bogusław Paż // *Filo–Sofija*. – Nr.15 (2011/4). – s.817–847.

Paż B. Współczesne postaci ontologii. Od Hegla do Quine'a / Bogusław Paż // *Filo–Sofija*. – Nr.16 (2012/1). – s.9–38.

Pietras A. Problem *principium individuationis* w ontologii Nicolai Hartmanna / Alicja Pietras // *Filo–Sofija*. – Nr.23 (2013/4). – s.175–184.

Piętka D. Parmenides i Gorgiasz w nowym odczytaniu / Dariusz Piętka // *Filo–Sofija*. – Nr.25 (2014/2). – s.377–396.

Додаткова література:

Баумейстер А. Біля джерел мислення і буття / А. Баумейстер. – К. : Дух і літера, 2012. – 480 с.

Баумейстер А. Тома Аквінський: вступ до мислення. Бог, буття і пізнання / А. Баумейстер. – К.: Дух і літера, 2012. – 408 с.

Бокал Г.В. Проблема універсалій у філософії Ансельма Кентерберійського / Г.В.Бокал // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія*. – 2013. – № 1 (111). – С.10–13.

Мамардашвили М. К. Лекции по античной философии / М. К. Мамардашвили. – М. : Аграф, 1997. – 312 с.

Маритен Ж. Краткий очерк о существовании и существующем / Ж. Маритен / [http : // www.gumer.info / bogoslov_Buks / Philos / Mariten / krat_och.php](http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Mariten/krat_och.php)

О'Мара Д. Трансформация метафизики в эпоху поздней античности / Д.О'Мара // *ΣΧΟΛΗ. Философское антиковедение и классическая традиция*. – 2009. – Vol. 3.2. – С. 416–432.

Рассел Б. История западной философии / Б. Рассел. – К. : Основы, 1995. – С. 33–155; 248–259; 383–393.

Сингер П. Гегель : краткое введение / П. Сингер. – М. : АСТ; Астрель, 2007. – 158 с.

Сторожук А. Ю. Принцип тождества бытия и мышления как источник ошибок в философии: смешение понятий причинности и мифы о восприятии / А. Ю. Сторожук // *Философия науки*. – 2009. – № 1 (40). – С. 41–60.

Толстенко А. М. Европейская метафизика : от бытия-как-природы к бытию-как-истории / А. М. Толстенко. – СПб. : ИЦ «Гуманитарная Академия», 2011. – С. 19–202.

Jochlik A. Wykładnia absolutu w systemie Hegla / Artur Jochlik // *Diametros*. – 2013. – №35. – S.49–64.

Kopciuch L. Stosunek Nicolai Hartmanna do Gottfrieda Wilhelma Leibniza / Leszek Kopciuch // *Filo–Sofija*. – Nr.17 (2012/2). – S.165–173.

Koszkało M. Franciszka Suareza koncepcja jednostkowienia bytów na tle stanowisk myślicieli średniowiecznych / Martyna Koszkało // *Filo–Sofija*. – Nr.15 (2011/4). – S. 881–887.

Makowski P. Dynamis. Metafizyczne pojęcie możliwości i jego rola w filozofii praktycznej Arystotelesa / Piotr Makowski // *Diametros*. – 2012. – №33. – S.76–100.

Marcinkowska-Rosół M. Arystoteles i chaos prekosmiczny / Maria Marcinkowska-Rosół // *Diametros*. – 2013. – №35. – s.65–83.

Pietras A. Problem *principium individuationis* w ontologii Nicolai Hartmanna / Alicja Pietras // *Filo–Sofija*. – Nr.23 (2013/4). – S.175–184.

Piętka D. Parmenides i Gorgiasz w nowym odczytaniu / Dariusz Piętka // *Filo–Sofija*. – Nr.25 (2014/2). – s. 377–396.

ТЕМА 4

МЕТАФІЗИКА В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТИВІСТСЬКОЇ ПАРАДИГМИ

Метафізика в новий час: розум і розсудок, раціоналізм і емпіризм. Критика І.Кантом догматизму старої метафізики. Проблема обґрунтування Кантом метафізики, природознавства та математики. Всезагальність і необхідність як умови науки. Обмеженість емпіризму. Постулювання апіорного знання. Синтез чуттєвого і раціонального. Поняття трансцендентного. Ідеї чистого розуму: душа, свобода, Бог – предмет метафізики. Обмеженість розсудку. Неможливість метафізики як науки, подібної до природознавства. Неможливість мислити “предмети” розуму як матеріальні. Антиномія розуму. Надчуттєве, (трансцендентне) – справа не розсудку і не чистого розуму, а розуму практичного. Трансцендентні ідеї: надчуттєве в нас, поза нами (вище нас), після нас – свобода, Бог, безсмертя душі. Метафізика – проблема практичного розуму.

Гегелівська оцінка метафізики. Ототожнення метафізичного методу з метафізикою. Метафізика: розсудок і розум. Спроба мислити трансцендентні (ноуменальні) сутності логічно. Переосмислення предмета логіки та включення в неї антиномічності мислення. Формальна логіка і розсудок. Об'єктивне мислення, розум і діалектична логіка. Інтегрування метафізики в діалектичну логіку. Оцінка Гайдеггером попередньої метафізики як забуття буття.

Література:

Гулыга А. В. *Немецкая классическая философия (2-е издание)* / А. В. Гулыга. – М. : Рольф, 2001. – 416 с.

Гусев В. І. *Вступ до метафізики: навч. посіб.* / В. І. Гусев. – К. : Либідь, 2004. – С. 193–226.

Декарт Р. *Метафізичні роздуми* / Р. Декарт. – К. : Юніверс, 2000. – 304 с.

Європейський словник філософії : лексикон неперекладностей. Том перший. – К. : Дух і літера, 2009. – С. 148–204.

Кант І. *Пролегомени ко всякой будущей метафизики могущей возникнуть в смысле науки* / І. Кант. – М. : Прогресс – ВІА, 1993. – 240 с.

Комаров С. В. *Метафізика и феноменология субъективности : Исторические пролегомены к фундаментальной онтологии сознания* / С. В. Комаров. – СПб. : Алетейя, 2007. – С. 230–402.

Ойзерман Т. И. *Кантовская концепция пространства и времени* / Т. И. Ойзерман // *Кантовский сборник*. – 2009. – № 1. – С.7–19.

Савин А. Э. Открытие *cogito* в «Размышлениях о первой философии» Декарта / А. Э. Савин // Вестник Новосибирского государственного университета. Серия : философия. – 2007. – том 5. – № 2. – С. 124–128.

Сафонік Л. Метафізика єдиного та множинного як методологічне підґрунтя аналізу сенсу життя та смислів буття / Лідія Сафонік // Вісник Львівського університету. – Сер. Філософсько-політологічні студії. – Львів, 2013. – С. 20–30. – Вип. 3.

Сафонік Л. Сенс життя та смисли буття: проблема розмежування / Лідія Сафонік // Практична філософія. – К. : Парапан ; Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, 2014 (53). – № 3. – Стаття 1. – С. 178–189.

Сафонік Л. Сенс життя та смисли буття: проблема розмежування / Лідія Сафонік // Практична філософія. – К. : Парапан ; Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, 2014 (54). – № 4. – Стаття 2. – С. 132–139.

Хайдеггер М. Кант и проблема метафизики / М. Хайдеггер. – М. : Русское феноменологическое общество, 1997.

Pakalski D. Formy naoczności i kategorie jako aprioryczne podstawy metafizyki w estetyce i analizie transcendentalnej Kanta / Dariusz Pakalski // Studia z Historii Filozofii. – 2013. – 2(4). – s.149–166.

Додаткова література:

Баумейстер А. Онтологія та аналітика чистого розсудку / А. Баумейстер // Магістеріум. – 2000. – Вип 3 : Історико-філософські студії. – С. 27–36.

Біловол Г. В. Кант і проблема онтологічного аргументу / Г. В. Біловол // Магістеріум. – 2006. – Вип 23 : Історико-філософські студії. – С. 13–17.

Драгалина-Черная Е. Г. Тяжба о «ста талерах»: *via eminentiae* / Е. Г. Драгалина-Черная // Кантовский сборник. – 2009. – № 2. – С.89–101.

Дудник С. И. Декарт и картезианство: к новой парадигме рационализма / С. И. Дудник, Ю. Н. Солонин // Парадигмы исторического мышления XX века: очерки по современной философии культуры. – СПб. : Санкт-Петербургское философское общество, 2001. – С. 149–157.

Кант І. Критика чистого розуму / І. Кант. – К. : Юніверс, 2000. – 504 с.

Кузнецов В. Н. Немецкая классическая философия второй половины XVIII – начала XIX века : учеб. пособие для ун-тов / В. Н. Кузнецов. – М. : Высшая школа, 1989. – С. 54–72.

Мамардашвили М. Картезианские размышления / М. К. Мамардашвили. – М. : Прогресс, 2001. – 352 с.

Мамардашвили М. К. Кантианские вариации / М. К. Мамардашвили. – М. : Аграф, 1997. – 312 с.

Окороков В. Б. Метафізика трансцендентального мышления : специфика, сущность и тенденции развития / В. Б. Окороков. – Днепропетровск : Днепропетровский нац. ун-т, 2000. – 264 с.

Скратон Р. Кант. Краткое введение / Р. Скратон. – М. : АСТ; Астрель, 2006. – 160 с.

Терлецький В. Прелімінарії до поняття онтології в критичній філософії Канта / В.Терлецький // *Sententiae*. – 2013. – № 1 (XXVIII). – С.30–41.

Харитоновна А. М. Поняття тела и проблема научности новоевропейской метафизики: от Декарта к Канту / А. М. Харитоновна // Кантовский сборник. – 2012. – № 2. – С.7–29.

Bychowiec J. Kant / Józef Bychowiec // Filo–Sofija. – Nr.1(8) (2008). – s.15–22.

Szulakiewicz M. Transcendentalizm i metafizyka: kontrowersje – spotkania – syntezy/ Marek Szulakiewicz // Filo–Sofija. – Nr.1 (2001). – s.85–108.

ТЕМА 5 КАТЕГОРІАЛЬНА СХЕМА МЕТАФІЗИКИ

Буття і суще: Тотожність і відмінність буття. Суб'єкт і об'єкт, їх відмінність і суперечливість. Знання і буття. Смысл буття і смысл знання. Безпосереднє і опосередковане знання про буття. Тотожність у відмінності і відмінність у тотожності буття. Конечне сутнє. Буття і сутність. Існування і сутність. Контингенція сутнього. Вчення Арістотеля про акт і потенцію. Тома Аквінський про буття. “Забуття” буття (Гайдеггер). Буття сутнього. Буття як основа сутнього як такого. Існування як внутрішня основа сутнього як дійсності. Принцип змісту буття. Обмеженість змісту буття. Буття як буття всього сутнього. Буття як принцип всіх реальних змістів буття всього реального сутнього. Можливе сутнє. Буття як принцип всіх лише можливих змістів буття, які можуть відбутися у всіх лише можливих сутніх.

Принцип необмеженої дійсності буття. Єдність дійсного і можливого існування і змісту буття. Чистий зміст буття. Буття як дійсність чистого змісту і чистої досконалості буття. Конечне суще як обмежене часткове здійснення буття. Відносне заперечення як обмежене конечної сутності. Відносно-заперечне виділення із абсолюту як формальна основа кінченого як такого. Сутність як певне обмеження. Сутність сутності. Тотожність і відмінність буття і сутності. Субстанція і акциденція. Субстанція як конкретне сутнє. Субстанція як субстрат. Акциденція як властивість субстанції. Субстанційна цілісність як смисловий образ сутнього. Акцидентне відображення конечної субстанції. Дія як основна акциденція. Заперечення субстанції емпіризмом (Локк, Юм).

Буття і дія: Конечне сутнє як онтологічно конституційоване буттям і сутністю. Дія як несубстанційно “в собі” сутнє, а акцидентно “в чомусь іншому” здійснене визначення. Дія як опосередкування рефлексії над своєю дією. Буття як принцип дії. Буття як тотожність, сутність як відмінність. Буття як динамічна тотожність. Чиста позитивність буття. Актуальна конечність і віртуальна нескінченність буття. Дія як відношення діяння. Дія і протидія. Універсальний зв'язок дії всього сутнього. Активна причинна дія і пасивне випробування сутнього в іншому сутньому. Внутрішні і зовнішні дії. Відмінність між часовою послідовністю і причинним зв'язком в чуттєвому сприйнятті. Локк і Юм (емпіризм) про причинність. Кант про причинність.

Здатність сутнього до дії як можливість і виконання дії як дійсність. Єдність буття і сутності сутнього як причина здатності до дії. Виконання дії -- основа буття і конечного сутнього.

Духовна дія. Дух як при-собі-буття. Знання про себе і знання про іншого як знання про буття. Рефлексія рефлексивності і духовний (свідомий) акт. Історія проблеми духовного акту. Людина є в своїй свободі “ради самої себе” (Арістотель); “Я існую, отже, мислю” (Декарт); “Людина – ціль сама по собі” (Кант); дух є “при-собі-буття” і “для-себе-буття” і в цьому його свобода (Гегель). “При-собі-буття духу” і виконання акту запиту, знання, воління. Іntenціональність свідомості і рефлексу. Свідомість і виконання буття. Актуальна тотожність буття і знання як основне знання про буття. Нескінченний вимір духовного акту. Віртуальна нескінченність і актуальна конечність духовного акту.

Духовне буття, духовна субстанція і душа. Душа як віртуально нескінченний вимір буття. Матерія як сутне “не-для-себе”, а “для-іншого” (не духовного). Покладання духовної субстанції. Дія конечної духовної істоти. Подвійність протилежності суб’єкта і об’єкта і їх взаємодія. Подвійність знання і воління.

Запит і знання. Знання як перший спосіб духовного самовиконання. Духовне устремління як воління і другий спосіб духовного самовиконання. Духовна дія і виконання тотожності об’єкта і суб’єкта.

Закони буття. Закон тотожності як тотожності сутнього. Знання про тотожність і умова можливості осмислення запиту і знання. Знання про тотожність як трансцендентальне знання і як синтетичне судження апіорі. Закон причинності як основа становлення і зміни. Історія проблеми: рух, перехід потенції в акт, принцип достатнього обґрунтування. Онтичні, логічні, трансцендентальні умови причинності. Контингентні умови. Принцип причинності як результат “синтетичного судження апіорі”. Іманентність необхідності не-необхідності в контингентному сутньому. Відмінність першої і другої причини. Контингентне сутне як друга причина.

Закон фінальності. Телеологічні картини світу античності, середньовіччя, Нового часу. Фінальність і природничо-наукове (матеріалістично-механістичне) мислення. Заради чого, яка мета і який смисл – основні поняття фінальності. Природні потяги і усвідомлені прагнення. Ціль як умова людської дії, людського воління. Принцип фінальності “як синтетичне судження апіорі”. Цілеспрямованість і цілевпевненість. Значення фінальності для картини світу та для розуміння природи. Фінальність як внутрішнє визначення причинності. Телеологія як передбачення існування Розуму.

Буття як заперечення небуття, як необхідна тотожність. Поняття чистої динамічної тотожності буття.

Єдине, істинне і благо: Поняття трансцендентного і трансцендентального. Історія проблеми. Буття як єдність. Єдність “Я” в множині своїх актів. “Внутрішня єдність” як тотожність сутнього із самим собою. “Зовнішня єдність” як відмінність сутнього з усім іншим. Сутнісна єдність як цілісність сутнього. Сутнісна єдність як “тотожність цілого із самим собою” завдяки буттю сутнього. Індивідуальна єдність або одиничне та його унікальність.

Індивідуалізація і персоналізація. Питання все-єдності – основне питання історії мислення. Строгий монізм: Парменід, Плотін, Бруно, Гегель і ін. Єдність

і множинність буття: єдність в множині передбачає єдність до множини. Єдність як трансцендентне поняття. Пізнання як запит і знання.

Буття як істина. Істина як благо. Логічна та адекватна істина. Консенсус і когеренція. Оптична істина як потенція логічної істини. Проблемно-історичне поле про онтичну істину. Онтологічна і нескінченна істина. Абсолютна єдність буття і знання як онтологічна істина.

Від знання до воління. Основний акт воління як утвердження іншого ради нього самого; любов. Інша людина як безумовна і унікальна цінність.

Теорія і практика: історичний екскурс про примат знання чи воління, інтелектуалізм чи волюнтаризм. Природа блага. Можливе і виконане благо. Благо і істина. Зміст буття і позитивне визначення буття сутнього.

Проблема цінностей. Раціональне (Спіноза, Гегель) та ірраціональне розуміння цінностей. Дуальність буття і цінностей (раціоналізм буття і сенсуалізм цінностей). Сутнє як благо і устремління до цінності. Онтологічне благо як єдність буття і знання. Обумовлений (конечний) і абсолютний способи буття онтологічного блага. Нескінченне благо. Тотожність абсолютного буття з абсолютним волінням і любов'ю. Аналогія блага. Оптимізм, песимізм, нігілізм, дуалізм щодо проблеми зла. Фізичне і моральне зло. Свобода і зло. Єдність трансценденталій. Єдність істини і блага. Проблема краси.

Абсолютне буття: Буття Бога. Питання про буття як запит про Бога. Антична філософія про божественну основу буття. Апологетика і схоластика про філософське пізнання Бога. Новий час і пізнання Бога. Абсолют в класичній німецькій філософії. Практичний і теоретичний атеїзм. Питання про докази буття Бога. Неможливість науково (емпірично, математично) доказати буття (небуття) Бога.

Доказ не як емпірико-математичне, а як раціональне опосередковане розуміння. Необхідність Бога. Гіпотетична необхідність. Перехід можливості в дійсність. Причина світу. Конечність, часовий критерій і когерентність сутнього. Контингентна, перша і абсолютна причини. Конечний дух і його ціль. Можливість і дійсність абсолютного буття.

Сутність Бога. Аналогічне пізнання Бога і аналогічні судження про нього. Негативна теологія. Трансцендентні аналогії з приводу абсолютного буття. Бог як "саме буття". Позачасовість, позапросторовість, одиничність, простота (безструктурність) і незмінність буття. Нескінченний дух і особистісний Бог. Бог як абсолютне буття і як нескінченний дух. Філософське і релігійне розуміння Бога. Церковне вчення про неможливість раціонального осягнення Бога. Філософські спроби пізнання Бога.

Людина і Бог. Сутнісне відношення конечних речей до Бога. Філософія і релігія. Критика релігії як заблудження (атеїзм, позитивізм, матеріалізм). Раціоналізм та ірраціоналізм і релігія. Віра і наука.

Література:

Гусев В. І. Вступ до метафізики : навч. посіб. / В. І. Гусев. – К. : Либідь, 2004. – С. 7–139.

Європейський словник філософії : лексикон неперекладностей. Том перший. – К. : Дух і літера, 2009. – С. 101–147.

Європейський словник філософії : лексикон неперекладностей. Том другий. – К. : Дух і літера, 2011. – С. 13–72 .

Катречко С. Л. Как возможна метафизика : на пути к научной [трансцендентальной] метафизике / С. Л. Катречко // Вопросы философии. – 2012. – № 3. – С. 3–14.

Корет Э. Основы метафизики / Э.Корет. – К. : Тандем, 1998. – 248 с.

М. Лакс. Метафізика: сучасний вступний курс / М. Лакс. – Київ : Дух і літера, 2016. – 584 с.

Мондін Б. Онтологія і метафізика / Баттіста Мондін. – Жовква : Місіонер, 2010. – 284 с.

Сафонік Л. Буттєвість сенсу людського життя / Лідія Сафонік . – ЛНУ ім. Івана Франка. – Львів, 2016. – 350 с.

Paź В. Ontologia versus metafizyka? Geneza, rozwój i różne postaci nowożytnej teorii bytu / Bogusław Paź // Filo–Sofija. – Nr.15 (2011/4). – s.817–847.

Додаткова література:

Валевська І. Історичні долі класичної метафізики у ХХ сторіччі / І. Валевська // Філософська думка. – 1998. – № 2. – С. 120–138.

Брюсова Н. Судьба метафизики и судьба человека / Н. Брюсова // Вопросы философии. – 2005. – № 11. – С. 54–56.

Жеребкин С. Нестабильные онтологии в современной философии / С.Жеребкин. – СПб.: Алетейя, 2013.

Держко І. З. Концепт “сущого” як об’єкт метафізичного знання / І. З. Держко // Мультиверсум. Філософський альманах. – Вип. 6 (94). – К., 2010. – С. 111–120.

Капітон В. П. Основы метафизики об’єктивных законов / В. П. Капітон. – Д.: Дніпропетровська держ. фінансова академія, 2006. – 196 с.

Конев В. А. Философия культуры и парадигмы философского мышления / В. А. Конев // Философские науки. – 1991. – № 6. – С. 16–29.

Кузнецов В. Ю. Преодоление метафизики как проблема современной философии / В. Ю. Кузнецов // Вопросы философии. – 2012. – №1. – С. 28–38.

Марчук М. Основы філософії: тести / М. Г. Марчук. – Чернівці : Рута, 2008. – С. 19–27.

Сафонік Л. Сенс життя як серцевина метафізичного мислення / Лідія Сафонік // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці, 2013. – Вип. 665–666. – С. 77–81.

Мухутдинов О. Предварительные замечания к истории онтологии / О. Мухутдинов // Доξα / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 12. Німецька традиція в філософії, гуманітаристиці та культурі. – Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2008. – С. 60–67.

Шалагинов Д. Борьба с метафизикой и метафизика события / Д.Шалагинов // Топос. Литературно-философский журнал. – 2014.

Stępień A. Wstęp do filizofii. Wydanie czwarte rozszerzone /Antoni B. Stępień.
– Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2001. –
S. 173–208.

Szubka T. Główne typy metafizyki analitycznej / Tadeusz Szubka // Filo–Sofija.
– Nr.15 (2011/4). – s.849–864.

ТЕМА 6

ПИТАННЯ ДЕКОНСТРУКЦІЇ МЕТАФІЗИКИ

Позитивістська критика метафізики. Обмеження пізнання позитивним досвідом. Теологічний, метафізичний і позитивний періоди розвитку пізнання (Конт). Позитивні науки. Обмеження функцій розуму. Аналітична філософія та її різновиди. Редукція філософії до чуттєвих вражень. Заперечення існування метафізичних проблем, утвердження їх як псевдопроблем або зведення їх до логіко-гносеологічних проблем. Загальні моменти заперечення метафізики: лінгвістичний поворот – аналіз мови; семантичний – акцент на проблемі значення; методологічний – абсолютизація методу аналізу, відкидання філософської рефлексії; спроба перетворення метафізики в позитивну науку; нейтралізм. Орієнтація на формальну та математичну логіку і математичну дедукцію. Верифікація. Спроба ліквідації метафізики призводить до ліквідації теоретичного знання. Демаркаційна лінія між метафізикою і наукою. Очищення науки від ірраціональності, міфологічності та ідеологічних постулатів. Неминучість метафізичних заблуджень (Вітгенштейн). Метод фальсифікації (Поппер). Неможливість піддати фальсифікації метафізику. Необхідність включення метафізичних допущень в структуру наукових теорій (Поппер). Неможливість знання від метафізики. Критичний раціоналізм про метафізику. Метафізика як координуючий фактор наукового дослідження, залежність значимості наукової теорії від метафізичної установки (Агассі). Метафізика як критерій наукової значимості проблеми. Парадигма як метафізичний феном (Кун). Евристична роль метафізики для методології науки та побудови наукової картини світу. Наука в контексті культури. Метафізика як опосередковуюча ланка між наукою і культурою, як транслятор світогляду і культури певної епохи в наукове знання. Неоднозначність постпозитивістських поглядів щодо метафізики.

Сучасні критики метафізики. Постметафізичні часи. Потреби в духовній орієнтації людини, суспільства. Утвердження метафізики через перегляд і критику своїх методологічних основ. Збереження в метафізиці основних класичних змістовних елементів. Значення метафізики для сучасності: в екзистенційно-антропологічному аспекті. Роль метафізики для оцінки і розуміння позитивної науки. Метафізика як умова для знаходження наукою своїх предметних і методичних меж і можливостей. Метафізика і ідеологія. Світогляд і метафізика. Теологія і метафізика. Філософія як метафізика. Неминучість збереження у філософії метафізичних передумов і запитів. Метафізика як не остання відповідь на граничні питання: метафізика як теорія, що не дає закінчені відповіді, а викликає запити.

«Дисциплінарна монотонність» як спосіб тотального контролю та нав'язування смислів. Роль насилля у розпорошенні смислів буття та загроза втрати сенсу життя. Дискурс гордині й нарцисизму. Значення деконструкційної методології в уможливленні зсуву метафізичної системи.

Література:

Гулыга А. В. Немецкая классическая философия (2-е издание) / А. В. Гулыга. – М. : Рольф, 2001. – 416 с.

Гусев В. І. Вступ до метафізики: навч. посіб. / В. І. Гусев. – К. : Либідь, 2004. – С. 193–226.

Декарт Р. Метафізичні розмисли / Р. Декарт. – К. : Юніверс, 2000. – 304 с.

Європейський словник філософії : лексикон неперекладностей. Том перший. – К. : Дух і літера, 2009. – С. 148–204.

Кант І. Прологомени ко всякой будущей метафизики могущей возникнуть в смысле науки / И. Кант. – М. : Прогресс – ВІА, 1993. – 240 с.

Комаров С. В. Метафизика и феноменология субъективности : Исторические пролегомены к фундаментальной онтологии сознания / С. В. Комаров. – СПб. : Алетейя, 2007. – С. 230–402.

Ойзерман Т. И. Кантовская концепция пространства и времени / Т. И. Ойзерман // Кантовский сборник. – 2009. – № 1. – С.7–19.

Савин А. Э. Открытие cogito в «Размышлениях о первой философии» Декарта / А. Э. Савин // Вестник Новосибирского государственного университета. Серия : философия. – 2007. – том 5. – № 2. – С. 124–128.

Сафонік Л. Відкриті системи як спроба деконструкції метафізики тотальності / Лідія Сафонік // Схід. Аналітично-філософський журнал. – Донецьк : Вид-во «Український культурологічний центр», 2014. – №. 1 (127). – С. 199–203.

Сафонік Л. Чому потрібна деконструкція метафізики / Лідія Сафонік // Тези звітної наукової конференції філософського факультету ЛНУ імені Івана Франка. – Львів, 2014. – С. 22–24.

Сафонік Л. Множинність буттєвих смислів як дорога до радості буття у філософії Ф. Ніцше / Лідія Сафонік // Практична філософія. – К. : Парапан ; Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, 2014 (52). – № 2. – С. 158–167.

Хайдеггер М. Кант и проблема метафизики / М. Хайдеггер. – М. : Русское феноменологическое общество, 1997.

Pakalski D. Formy naoczności i kategorie jako aprioryczne podstawy metafizyki w estetyce i analityce transcendentalnej Kanta / Dariusz Pakalski // Studia z Historii Filozofii. – 2013. – 2(4). – s.149–166.

Додаткова література:

Баумейстер А. Онтологія та аналітика чистого розсудку / А. Баумейстер // Магістеріум. – 2000. – Вип 3 : Історико-філософські студії. – С. 27–36.

Біловол Г. В. Кант і проблема онтологічного аргументу / Г. В. Біловол // Магістеріум. – 2006. – Вип 23 : Історико-філософські студії. – С. 13–17.

Драгалина-Черная Е. Г. Тяжба о «ста талерах»: *via eminentiae* / Е. Г. Драгалина-Черная // Кантовский сборник. – 2009. – № 2. – С.89–101.

Дудник С. И. Декарт и картезианство: к новой парадигме рационализма / С. И. Дудник, Ю. Н. Солонин // Парадигмы исторического мышления XX века: очерки по современной философии культуры. – СПб. : Санкт-Петербургское философское общество, 2001. – С. 149–157.

Кант И. Критика чистого разума / И. Кант. – К. : Юніверс, 2000. – 504 с.

Кузнецов В. Н. Немецкая классическая философия второй половины XVIII – начала XIX века : учеб. пособие для ун-тов / В. Н. Кузнецов. – М. : Высшая школа, 1989. – С. 54–72.

Мамардашвили М. Картезианские размышления / М. К. Мамардашвили. – М. : Прогресс, 2001. – 352 с.

Мамардашвили М. К. Кантианские вариации / М. К. Мамардашвили. – М. : Аграф, 1997. – 312 с.

Окороков В. Б. Метафизика трансцендентального мышления : специфика, сущность и тенденции развития / В. Б. Окороков. – Днепропетровск : Днепропетровский нац. ун-т, 2000. – 264 с.

Скратон Р. Кант. Краткое введение / Р. Скратон. – М. : АСТ; Астрель, 2006. – 160 с.

Терлецький В. Прелімінарії до поняття онтології в критичній філософії Канта / В.Терлецький // *Sententiae*. – 2013. – № 1 (XXVIII). – С.30–41.

Харитоновна А. М. Понятие тела и проблема научности новоевропейской метафизики: от Декарта к Канту / А. М. Харитоновна // Кантовский сборник. – 2012. – № 2. – С.7–29.

Bychowiec J. Kant / Józef Bychowiec // *Filo–Sofija*. – Nr.1(8) (2008). – s.15–22.

Szulakiewicz M. Transcendentalizm i metafizyka: kontrowersje – spotkania – syntezy/ Marek Szulakiewicz // *Filo–Sofija*. – Nr.1 (2001). – s.85–108.

ТЕМА 7

МЕТАФІЗИКА ТА ОНТОЛОГІЯ: ПИТАННЯ РОЗРІЗНЕННЯ

Провина як спосіб буття метафізичного світу. Нігілізм як перша умова метафізики. Діалектика як дисциплінарний метод. Деконструкція метаоповідей як шлях оновлення соціального простору. М. Гайдеггер: метафізика та фундаментальна онтологія: питання методологічного розрізнення. Сенс життя як основне питання метафізики. Сенси буття як онтологічний принцип продуктивного творення. «Сенс життя» та «смысл буття» - необхідність наукового та мовного розрізнення.

Онтологія як наука. Передумови виникнення онтології. Буття і суще в метафізиці та онтології. Буття-суще як категоріальна схема метафізики. Буття-небуття-суще як категоріальна схема онтології.

Література:

Вальденфельс Б. Вступ до феноменології / Б. Вальденфельс // Філософська думка. – 2002. – № 1. – С. 110–130.

Валевська І. Історичні долі класичної метафізики у ХХ сторіччі / І. Валевська // Філософська думка. – 1998. – № 2. – С. 120–138.

Бичко А. К. Історія філософії / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. – К. : Либідь, 2001. – С. 241–248.

Гусев В. І. Вступ до метафізики : навч. посіб. / В. І. Гусев. – К. : Либідь, 2004. – С. 263–295.

Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология / Э. Гуссерль // Вопросы философии. – 1992 – № 7. – С. 136–176.

Едмунд Гуссерль як засновник феноменології : метод. рекомендації / [укл. Б. Починок, І. Починок]. – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2009. – 72 с.

Марчук М. Провідні філософські напрями (ХХ століття) : навч. посіб. Частина 1 / М. Г. Марчук, Б. В. Починок. – Чернівці : Рута, 2008. – С. 44–51.

Михальский К. Логика и время : Опыт анализа теории смысла Гуссерля. Хайдеггер и современная философия / К. Михальский. – М. : Территория будущего, 2010. – С. 17–195.

Субири Х. Пять лекций о философии. Гуссерль / Х. Субири // Вопросы философии. – 2002. – № 5 – С. 153–172.

Kaniewski M. Kartezjańska droga Edmunda Husserla do redukcji transcendentalnej / Mariusz Kaniewski // Filo–Sofija. – Nr.7 (2007/1). – s.141–162.

Додаткова література:

Гуссерль Е. Криза європейського людства і філософія / Е. Гуссерль // Сучасна зарубіжна філософія : течії і напрямки. – К : Ваклер, 1996. – С. 61–94.

Гуссерль Э. Логические исследования. Картезианские размышления. И др. / Э. Гуссерль. – Минск : Харвест, М. : Аст, – 2000. – 752 с.

Гуссерль Э. Феноменология / Э. Гуссерль // Логос. – 1991. – № 1. – С. 12–21.

Гутнер Г. Б. Радикальное «эпохе» как универсальный философский метод / Г. Б. Гутнер // Электронный философский журнал Vox / Голос : [http : // vox-journal.org](http://vox-journal.org). – Выпуск 6 (май, 2009).

Держко І. З. Метафізичні смисли феноменологічного знання / І. З. Держко // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2008. – № 72.

Катречко С. Л. К онтологии сознания через рефлексию / С. Л. Катречко // [http : // www.philosophy.ru / library](http://www.philosophy.ru/library).

Комаров С. В. Метафизика и феноменология субъективности: исторические пролегомены к фундаментальной онтологии сознания / С. В. Комаров. – СПб. : Алетейя, 2007. – С. 403–510.

Кошарний С. Поняття «життєвий світ» і джерела його походження у феноменології Гуссерля / С. Кошарний // Магістеріум. – 1998. – Вип. 1 : Історико-філософські студії. – С. 10–22.

Левинас Э. Открывая существование с Гуссерлем и Хайдеггером / Э. Левинас. Избранное : Трудная свобода. – М. : Российская политическая энциклопедия, 2004. – С. 162–317.

Окороков В. Б. Метафизика трансцендентального мышления : специфика, сущность и тенденции развития / В. Б. Окороков. – Днепропетровск : Днепропетровский нац. ун-т, 2000. – 264 с.

Шпигельберг Г. Феноменологическое движение / Г. Шпигельберг. – М. : Логос, 2002. – С. 87–188.

ТЕМА 8 ПРЕДМЕТ ОНТОЛОГІЇ

Світ як система буття людини. Виникнення і внутрішня логіка проблеми буття. Філософська теорія буття (онтологія) в її історичній генезі. Роздуми про світ, його існування, життя і смерть та їх значення в людському житті. Проблема вічності світу, його кінчності і нескінченності. Типи філософських онтологій, онтологізм та суб'єктивізм.

Буття - абстрактна визначеність суцього, що збігається з гранично загальним відношенням людини до світу. Категорія буття, її смисл і специфіка та місце в структурі філософського знання. Буття як реальність і абстракція. Буття світу як основа і пердумова його єдності. Буття і дійсність. Буття як універсум.

Відкритість буття і його суперечливий характер. Проблема множинності світів. Основні форми буття. Буття речей, процесів, станів, природи. Буття і сутність. Буття людини та його специфіка. Буття як людська дійсність. Буття як мислення, буття та ідеальне. Поняття духовного буття.

Література:

Бичко А. К. Історія філософії / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. – К. : Либідь, 2001. – С. 249–254.

Гардинер П. Артур Шопенгауэр. Философ германского эллинизма / П. Гардинер. – М. : Центрополиграф, 2003. – 414 с.

Геворкян А. П. Ницше и метафизический пессимизм / А. П. Геворкян // Вопросы философии. – 2001. – № 8. – С. 157–165.

Гусев В. И. Вступ до метафізики : навч. посіб. / В. И. Гусев. – К. : Либідь, 2004. – С. 403–437.

Ницше Ф. Воля к власти. Посмертные афоризмы: сборник / Ф. Ницше. – Минск : Поппури, 1999. – С. 33–369.

Ойзерман Т. И. К характеристике философии Фридриха Ницше / Т. И. Ойзерман // Вопросы философии. – 2011. – № 4. – С. 164–176.

Сафонік Л. Пошук нової онтологічної укоріненості людини у бутті як сенс життя / Лідія Сафонік // Вісник Львівського університету. – Вип. 15. – Львів, 2012. – С. 45–52.

Шопенгауэр А. Мир как воля и представление. / А. Шопенгауэр. Собрание сочинений в пяти томах. Т.1. – М. : Московский клуб, 1992. – 395 с.

Хайдеггер М. Слова Ницше «Бог мертв» / М. Хайдеггер // Вопросы философии. – 1990. – № 7. – С. 143–176.

Додаткова література:

Держко І. З. Аксиологічний радикалізм метафізичного волонтаризму / І. З. Держко // Філософські обрії. – 2009. – № 22. – С. 20–29.

Лаврова А. А. Философия Ницше / А. А. Лаврова // Философские науки. – 1997. – № 1. – С. 38–51.

Михайлов А. В. Предисловие к публикации ст. М. Хайдеггера «Слова Ницше “Бог мертв”» / А. В. Михайлов // Вопросы философии. – 1990. – № 7. – С. 133–143.

Сокол В. Б. Сверхчувственный звук и проблема «онтологической пустоты» воли у А.Шопенгауэра / В. Б. Сокол // Хора. – 2008. – № 1. – С. 81–87.

Хайдеггер М. Ницше. Том 1 / М. Хайдеггер. – СПб : Владимир Даль, 2006. – С. 222–407.

Хайдеггер М. Ницше. Том 2 / М. Хайдеггер. – СПб : Владимир Даль, 2007. – С. 225–275.

Marciniak M. Religijność jako forma metafizycznego poznania w filozofii Artura Schopenhauera / Milena Marciniak // Studia z Historii Filozofii. – 2011. – 2. – s.121–132.

ТЕМА 9

Граничні засади буття людини

Людина та її природний світ. Світ як сукупна реальність і єдність природи та людини. Місце людини у природному світі. Історія природи та історія людини. Сутність світу і сутність людини. Їх кореляція. Природа як процес. Поняття природи. Природний вимір світу. Проблема життя. Основні форми відношення людини до природи як об'єкту філософії. Природа як предмет філософської рефлексії. Необхідне і випадкове в природі. Мислення та природа. Людина як підсумок природно-історичного процесу і продукт власної діяльності. Теоретичне, практичне та духовно-практичне відношення людини до природи. Становлення людини як суб'єкта у відношенні до природи і власної життєдіяльності. Поняття суб'єктивності. Природа як універсальний предмет людської діяльності. Єдність природи та мислення в сфері людської діяльності. Історичне місце натурфілософії («філософія природи») в осягненні та «олюдненні» природи.

Матерія як вираз граничних основ буття світу і людини. Матерія як субстанція. Дуалізм, монізм, плюралізм. Уявлення про субстанцію та їх залежність від розвитку науки. Основні форми існування матерії. Проблема єдності світу. Матеріальна та духовна єдність світу. Матерія філософська категорія. Філософсько-світоглядна і наукова картина світу. Відсутність визначеної межі переходу матерії до духу. Антропний принцип: вплив свідомості на хід експерименту. Єдність енергії та інформації: поняття лептонного поля.

Простір, час, рух, матерія та їх співвідношення. Простір і час як абстрактні форми безпосереднього, сталого (рядоположеного) і процесійного (становлюючого) буття світу. Єдність простору, часу, руху. Матерія як стала тотожність, відношення простору і часу. Єдність руху і матерії. Форми руху матерії та їх взаємозв'язок Природній, культурно-історичний і соціально-практичний зміст простору і часу. Минуле, сучасне, майбутнє - модальності матеріального буття. Їх взаємозв'язок і взаємозумовленість. Субстанційна та релятивістська концепції простору і часу. Поняття руху в контексті категорій абсолютного і відносного, універсального (всезагального) і одиничного. Рух і спокій. Співвідношення руху, зміни, розвитку як філософська проблема.

Поняття порядку та хаосу, основні проблеми синергетики.

Література:

Гартман Н. Старая и новая онтология // Историко-философский ежегодник. – М.: Наука, 1988. – С. 320-324.

Гусев В.І. Вступ до метафізики. Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2004. – С.7-139.

Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей. Том перший. – К.: Дух і літера, 2009. – С.101-147.

Задубрівська О. Метафізика / О.М.Задубрівська. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. – 136 с.

Корет Э. Основы метафизики. – К.: Тандем, 1998. – 248 с.

Хайдеггер М. Основные понятия метафизики // Вопросы философии. – 1989. – № 9. – С.116-133.

Додаткова література:

Баумейстер А. Онтологія як філософська дисципліна: український контекст / А.Баумейстер // Філософська думка. – 2013. – № 5. – С.26–40.

Валевська І. Історичні долі класичної метафізики у ХХ сторіччі //Філософська думка. – 1998. – № 2. – С. 120-138.

Брюсова Н. Судьба метафизики и судьба человека // Вопросы философии. – 2005. – № 11. – С. 54-56.

Катречко С.Л. Как возможна метафизика // Вопросы философии. – 2005. – № 9. – С.83-94.

Кузнецов В. Ю. Преодоление метафизики как проблема современной философии / В. Ю. Кузнецов // Вопросы философии. – 2012. – №1. – С. 28–38.

Конев В.А. Философия культуры и парадигмы философского мышления // Философские науки – 1991. – № 6. – С.16-29.

Марчук М. Основи філософії. Тести: Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2008. – С.19-27.

Мухутдинов О. Предварительные замечания к истории онтологии / О. Мухутдинов // Доξα / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 12. Німецька традиція в філософії, гуманітаристиці та культурі. – Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2008. – С. 60–67.

Paź В. Ontologia versus metafizyka? Geneza, rozwój i różne postaci nowożytnej teorii bytu / Bogusław Paź // Filo–Sofija. – Nr.15 (2011/4). – s.817–847.

Stępień A. Wstęp do filizofii. Wydanie czwarte rozszerzone /Antoni B. Stępień. – Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2001. – S. 173–208.

ТЕМА 10

Сучасні онтологічні концепції

Поняття „воля” – визначальний онтологічний і гносеологічний принцип філософії А. Шопенгауера. Радість буття як вияв свободи смислотворення (Ф. Ніцше). Буття як воля до влади і буття як життя у філософії Ф. Ніцше

Проблема онтології в сучасній філософії: М. Гайдегер. Категорії та екзистенціали. Питання про смисл буття. Внутрішньосвітове присутнє. Жах. Відкритість буттю. Турбота. Мова як дім буття.

Онтологія свідомості Е.Гуссерля. Свідомість у феноменології Гуссерля. Неаподиктичність очевидності буття світу у філософії Декарта та Гуссерля. Настанови свідомості. Просторові та часові горизонти сприйняття. Актуальність і потенційність інтенційності свідомості. Світ як феномен. Життєвий світ.

Критична онтологія Н.Гартмана. Розуміння «старої» і «нової» онтології Н. Гартманом. Рівні буття за Н. Гартманом. Буттєва специфіка. Роль онтології у структурі філософського знання. Феноменологічна онтологія Ж.П.Сартра. Буття-в-собі, буття-для-себе. Проблема Ніщо. Феноменологія та онтологія темпоральності. Буття-для-іншого. Буття в контексті соціокультурологічної парадигми. Плюралізм у витлумаченні співвідношення буття та небуття. Буття як проблема сучасності. Метафізика та онтологія філософії культури Шпенглера. Причини моди на метафізику.

Література:

Баумейстер А. На шляху до автентичного буття: феноменологічна деструкція Аристотеля у раннього Гайдегера / А.Баумейстер // *Sententiae*. – 2013. – № 1 (XXVIII). – С.63–75.

Баумейстер А. Джерела і приховані мотиви фундаментальної онтології / А.Баумейстер // *Sententiae*. – 2012. – № 2 (XXVII). – С.46–59.

Баумейстер А. Суб’єктивність і Dasein: імпліцитна метафізика Гайдегерового мислення / А.Баумейстер // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія*. – 2013. – № (111). – С.5–9.

Гайдеггер М. Гельдерлін і сутність поезії / М. Гайдеггер // *Всесвіт*. – 1993. – № 7–8. – С. 132–136.

Гартман Н. Старая и новая онтология // *Историко-философский ежегодник*. – М.: Наука, 1988. – С. 320-324.

Гайденко П.П. Бытие и разум / П.П.Гайденко // *Вопросы философии*. – 1997. – № 7. – С.114-140.

Гартман Н. К основоположению метафизики / Н.Гартман. – СПб.: Наука, 2003. – 640 с.

Гусев В. І. Вступ до метафізики : навч. посіб. / В. І. Гусев. – К. : Либідь, 2004. – С. 330–365.

Держко І. З. Критична онтологія М. Гартмана і сучасна наукова картина світу / І. З. Держко // Вісник Львівського університету. Сер. Філософ. науки. – 2009. – Вип. 12. – С. 36–43.

Держко І. З. Метафізика буття і небуття в контексті аксіології / І. З. Держко // Вісник Львівського університету. Серія: Філософські науки. – 2008. – Вип. 11. – С. 47–54.

Задубрівська О. Метафізика / О.М.Задубрівська. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. – 136 с.

Левинас Э. Открывая существование с Гуссерлем и Хайдеггером / Э. Левинас. Избранное : Трудная свобода. – М. : Российская политическая энциклопедия, 2004. – С. 162–317.

Марчук М. Провідні філософські напрями (XX століття) : навч. посіб. Частина 1 / М. Г. Марчук, Б. В. Починок. – Чернівці : Рута, 2008. – С. 64–66.

Паньків О. Онтологія як дискурс в епоху античності / О. Паньків // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Філософські науки. – 2013. – № 750. – С. 69–73.

Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології / Ж.-П. Сартр // Сучасна зарубіжна філософія : течії і напрямки. – К. : Ваклер, 1996. – С. 113–182.

Сафонік Л. Смишли буття як підгрунття сенсу життя у фундаментальній онтології М. Гайдеггера / Лідія Сафонік // Філософський альманах. Мультиверсум. – Вип. 6 (114). – К. : Інститут філософії імені Г. С. Сковороди, 2012. – С. 3–13.

Хайдеггер М. Основные понятия метафизики / М.Хайдеггер // Вопросы философии. – 1989. – № 9. – С.133-157.

Michalski K. Fenomenologia na drodze myślowej Martina Heideggera / Karol Michalski // Studia z Historii Filozofii. – 2014. – 1 (5). – s.45–58.

Tuchańska B. Ontologia kulturowa: zarys konstrukcji / B. Tuchańska // Diametros. – 2014. – №41. – s.127–151.

Paź B. Współczesne postaci ontologii. Od Hegla do Quine'a / Bogusław Paź // Filo–Sofija. – Nr.16 (2012/1). – s.9–38.

Додаткова література:

Богословський В. А. Онтологія як витвір інтелектуального мистецтва / В. А. Богословський // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2009. – № 78.

Брюсова Н. Судьба метафизики и судьба человека / Н. Брюсова // Вопросы философии. – 2005. – № 11. – С. 54–56.

Валевська І. Історичні долі класичної метафізики у XX сторіччі / І. Валевська // Філософська думка. – 1998. – № 2. – С. 120–138.

Гайденко П. П. Постметафизическая философия как философия процесса / П. П. Гайденко // Вопросы философии. – 2005. – № 3. – С. 128–139.

- Держко І. З. Метафізика аксіологічних смислів буття людини / І. З. Держко. – Л. : Світ, 2009. – 263 с.
- Голенков С. И. Феноменология Другого Сартра / С. И. Голенков // Вестник Самарской гуманитарной академии. Выпуск «Философия. Филология». – 2006. – № 1 (4). – С. 88–112.
- Конев В. А. Философия культуры и парадигмы философского мышления / В. А. Конев // Философские науки – 1991. – № 6. – С. 16–29.
- Козак Б. В. Онтологічна антропологія М.Гайдеггера як розкриття проблемного поля співвідношення фундаментальної онтології і метафізики / Б. В. Козак // Філософські дослідження. Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Випуск № 15. – Луганськ, 2012. – С.
- Кузьмина Т. А. Истина знания и истина бытия / Т. А. Кузьмина // Философский журнал. – 2009. – № 1–2. – С. 48–60.
- Пигалев А. И. «Онтология сознания» у Ж.-П.Сартра / А. И. Пигалев // Проблемы онтологии в современной буржуазной философии. – Рига, 1988. – С. 158–170.
- Поляков Д. Э. Метафизика культуры и философский анализ современного искусства / Д. Э. Поляков // Філософські дослідження. Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Випуск № 12. – ч. 2. – Луганськ, 2010.
- Саенко Н. Р. Нигитология культуры (опыт построения) / Н. Р. Саенко. – Волгоград : Перемена, 2010. – 218 с.
- Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології / Ж.-П. Сартр. – К. : Основи, 2001. – 854 с.
- Сапронов П. А. О бытии ничто / П. А. Сапронов. – СПб. : Изд-во Русской Христианской гуманитарной академии, 2011. – 368 с.
- Сафонік Л. Смысловая мозаичность людського буття. – Гілея : Збірник наукових праць. – К. : «Вид-во «Гілея», 2016. – Вип. 114 (11). – С. 232–236.
- Суханцева В. К. Метафизика культуры / В. К. Суханцева. – К. : Факт, 2006. – 368 с.
- Толстенко А. М. Европейская метафизика : от бытия-как-природы к бытию-как-истории / А. М. Толстенко. – СПб. : ИЦ «Гуманитарная Академия», 2011. – С.329–363.
- Фатенков А. Н. Диалектическая онтология Г.В.Ф. Гегеля и смысловое поле экзистенциализма / А. Н. Фатенков // Философия и общество. – 2012. – № 2. – С. 46–63.
- Хамитов Н. В. Философия человека : от метафизики к антропологии / Н. Хамитов. – К. : Нака-центр; М. : Институт общегуманитарных исследований, 2002. – 334 с.
- Чанышев А.Н. Трактат о небытии /А.Н.Чанышев // Вопросы философии. – 1990. – № 10. – С. 158-165.
- Чистанов М. Н. Историческое сознание как специфический тип онтологии : к проблеме выделения инвариантов социальности / М. Н. Чистанов // Вестник

Новосибирського державного університету. Серія : Філософія. – 2010. – том 8. – № 1. – С. 15–21.

Шамша І.В. Віртуальність як ознака філософії небуття / І.В. Шамша // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : збірник наукових праць. – О., 2011. – Вип. 2. – С.59–64.

Шамша І.В. Прогресизм як ознака філософії небуття / І.В. Шамша // Мультиверсум. Філософський альманах / гол. ред. В.В. Лях. – К., 2011. – Вип. 9(107). – С. 177–188.

Lubecki M. Przestrzenie otwartości w Przyczynkach do filozofii Martina Heideggera / Marcin Lubecki // Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów UJ Nauki Humanistyczne. – 2011. – Nr specjalny 3 (2). – s. 53–69.

Dominiak G. Metafizyka nowożytna a zadanie historiografa / Grzegorz A. Dominiak // Filo-Sofija. – Nr.1 (2003/3). – s.45–64.

Tuchańska B. Ontologia kulturowa: zarys konstrukcji / B. Tuchańska // Diametros. – 2014. – №41. – s.127–151.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	сп		л	п	лаб	інд	сп	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Становлення метафізики													
Тема 1. Предмет метафізики		2	2										
Тема 2. Як можлива метафізика		2	2										
Тема 3. Класична метафізика: аристотелівська й томівська		2	2										
Тема 4. Метафізика в системі суб'єктивістської парадигми		2	2										
Тема 5.		4	4										

Категоріальна схема метафізики												
Тема 6 Питання деконструкції метафізики		4	4									
Разом – зм. модуль 1		16	16			20						
Змістовий модуль 2. Онтологія												
Тема 7. Предмет онтології		2	2									
Тема 8. Метафізика та онтологія: питання розрізнення		2	2									
Тема 9. Граничні засади буття людини		4	4									
Тема 10 Сучасні онтологічні концепції		6	6									
Разом – зм. модуль 2		14	14			10						
Усього годин	90	30	30			30						

5. Теми семінарських занять

№ /п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет метафізики.	2
2	Тема 2. Як можлива метафізика	2
3	Тема 3. Класична метафізика: аристотелівська й томівська	4
4	Тема 4. Трансформації метафізики у межах суб'єктивістської парадигми	2
5	Тема 5. Категоріальна схема метафізики.	4
6	Тема 6. Питання деконструкція метафізики	2
7	Тема 7. Предмет онтології	2
8	Тема 8. Метафізика та онтологія: питання розрізнення	4
9	Тема 9. Граничні засади буття людини	2
10	Тема 10. Сучасні онтологічні концепції Фундаментальна онтологія М. Гайдегера	6
Разом		30

8. Самостійна робота

№ /п	Назва теми	Кількість Годин
1	Аристотель Метафізика //Сочинения в четырех томах. – Т.1. – М.: Мысль, 1976. – С.65-367.	4
2	М. Лакс. Метафізика: сучасний вступний курс / М. Лакс. – Київ : Дух і літера, 2016. – 584 с.	4
3	Мондін Б. Онтологія і метафізика / Баттіста Мондін. – Жовква : Місіонер, 2010. – 284 с.	4
4	Корет Э. Основы метафизики / Э.Корет. – К. : Тандем, 1998. – 248 с.	4

5	Хайдеггер М. Основные понятия метафизики / М.Хайдеггер // Вопросы философии. – 1989. – № 9. – С.133-157.	4
6	Гартман Н. Старая и новая онтология // Историко-философский ежегодник. – М.: Наука, 1988. – С. 320-324.	4
7	Держко І. З. Метафізика буття і небуття в контексті аксіології / І. З. Держко // Вісник Львівського університету. Серія: Філософські науки. – 2008. – Вип. 11. – С. 47–54.	2
8	Сафонік Л. Буттєвість сенсу лбдського життя / Лідія Сафонік . – ЛНУ ім. Івана Франка. – Львів, 2016. – 350 с.	4

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

1. Обґрунтуйте або спростуйте твердження: метафізика – це наука про реальність.
2. Обґрунтуйте або спростуйте наступне твердження : метафізика є наукою про Бога.
3. Обґрунтуйте або спростуйте твердження: суще є висхідним поняттям метафізики.
4. Чи правильно стверджувати, що важливим завданням метафізики є категоріальний опис реальності.
5. Обґрунтуйте або спростуйте таке твердження: метафізика прагне зазирнути поза межі буття.
6. Чи можна стверджувати, що сьогодні повертається мода на метафізику?
7. Порівняйте розуміння сутності метафізики І. Кантом та Г. Гегелем.
8. Чи можна вважати онтологію частиною метафізики?
9. Розкрийте передумови становлення онтології.
10. Обґрунтуйте або спростуйте, що фундаментальна онтологія М. Гайдегера – це революційний крок у філософії..
11. Охарактеризуйте метод деструкції М. Гайдегера.
12. Які метафізичні та онтологічні моделі Вам відомі? У чому їх суть?
13. Окресліть проблематику метафізики та онтології?
14. У чому специфіка онтологічного погляду на людину від метафізичного?
15. У чому полягає «правдивість» буття людини?
16. У чому суть концепції онтологічного редукціонізму?
17. Які основні питання метафізики та онтології?

18. Чи має метафізика перспективи?

10. Методи контролю

Навчальна дисципліна “Філософія” оцінюється за модульно-рейтинговою системою, яка складається з 2 модулів.

1 модуль проводиться на 8 тижні III семестру

2 модуль – 16 тижні III семестру

Оцінювання відбувається за такими формами контролю:

Поточний контроль, модульний контроль, іспит.

11. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Поточний контроль:

Усна відповідь – 3–5 балів

Доповнення – 1–3 бали

Домашня письмова робота (реферат, есе тощо) – 5 балів /одна в семестр/

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою

➤ максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується іспитом, становить за поточну успішність – 50 балів, на іспиті – 50 балів;

➤ при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Оцінка в балах</i>	<i>За національною шкалою</i>		
		<i>Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку</i>	<i>Залік</i>	
A	90 – 100	5	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
B	81- 89	4	<i>Дуже добре</i>	
C	71- 80		<i>Добре</i>	
D	61- 70	3	<i>Задовільно</i>	

Е	51- 60		<i>Достатньо</i>	
---	-----------	--	------------------	--

12. Методичне забезпечення

1. Програма курсу (електронний варіант).
2. Плани семінарських занять (електронний варіант).
3. Питання до іспиту (електронний варіант).
4. Рейтингова оцінка знань студентів (електронний варіант).

13. Рекомендована література

Базова

Гусєв В. І. Вступ до метафізики : навч. посіб. / В. І. Гусєв. – К. : Либідь, 2004. – С. 7–139.

Європейський словник філософії : лексикон неперекладностей. Том перший. – К. : Дух і літера, 2009. – С. 101–147.

Європейський словник філософії : лексикон неперекладностей. Том другий. – К. : Дух і літера, 2011. – С. 13–72 .

Катречко С. Л. Как возможна метафизика : на пути к научной [трансцендентальной] метафизике / С. Л. Катречко // Вопросы философии. – 2012. – № 3. – С. 3–14.

Корет Э. Основы метафизики / Э.Корет. – К. : Тандем, 1998. – 248 с.

М. Лакс. Метафізика: сучасний вступний курс / М. Лакс. – Київ : Дух і літера, 2016. – 584 с.

Мондін Б. Онтологія і метафізика / Баттіста Мондін. – Жовква : Місіонер, 2010. – 284 с.

Сафонік Л. Буттєвість сенсу лбдського життя / Лідія Сафонік . – ЛНУ ім. Івана Франка. – Львів, 2016. – 350 с.

Paź W. Ontologia versus metafizyka? Geneza, rozwój i różne postaci nowożytnej teorii bytu / Bogusław Paź // Filo–Sofija. – Nr.15 (2011/4). – s.817–847.

Допоміжна

Валевська І. Історичні долі класичної метафізики у ХХ сторіччі / І. Валевська // Філософська думка. – 1998. – № 2. – С. 120–138.

Брюсова Н. Судьба метафизики и судьба человека / Н. Брюсова // Вопросы философии. – 2005. – № 11. – С. 54–56.

Жеребкин С. Нестабильные онтологии в современной философии / С.Жеребкин. – СПб.: Алетейя, 2013.

Держко І. З. Концепт “сущого” як об’єкт метафізичного знання / І. З. Держко // Мультиверсум. Філософський альманах. – Вип. 6 (94). – К., 2010. – С. 111–120.

Капітон В. П. Основи метафізики об’єктивних законів / В. П. Капітон. – Д.: Дніпропетровська держ. фінансова академія, 2006. – 196 с.

Конев В. А. Философия культуры и парадигмы философского мышления / В. А. Конев // Философские науки. – 1991. – № 6. – С. 16–29.

Кузнецов В. Ю. Преодоление метафизики как проблема современной философии / В. Ю. Кузнецов // Вопросы философии. – 2012. – №1. – С. 28–38.

Марчук М. Основи філософії: тести / М. Г. Марчук. – Чернівці : Рута, 2008. – С. 19–27.

Сафонік Л. Сенс життя як серцевина метафізичного мислення / Лідія Сафонік // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці, 2013. – Вип. 665–666. – С. 77–81.

Мухутдинов О. Предварительные замечания к истории онтологии / О. Мухутдинов // Доξα / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 12. Німецька традиція в філософії, гуманітаристиці та культурі. – Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2008. – С. 60–67.

Шалагинов Д. Борьба с метафизикой и метафизика события / Д.Шалагинов // Топос. Литературно-философский журнал. – 2014.

Stępień A. Wstęp do filizofii. Wydanie czwarte rozszerzone /Antoni B. Stępień. – Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2001. – S. 173–208.

Szubka T. Główne typy metafizyki analitycznej / Tadeusz Szubka // Filo–Sofija. – Nr.15 (2011/4). – s.849–864.

Форма № Н - 3.03

Затверджено наказом
МОН України
від “___”
_____ 20 16____
р. №____

Львівський національний університет імені Івана Франка

Кафедра філософії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з навчальної роботи

“ _____ ” _____ 2016 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТАФІЗИКА І ОНТОЛОГІЯ
(шифр і назва навчальної дисципліни)
напряму підготовки філософія 0301 – філософія

шифр галузі 0203
(шифр і назва напряму підготовки)

для спеціальності філософія 6.020301
(шифр і назва спеціальності (тей)
Спеціалізації філософія
(назва спеціалізації)
філософський факультет
(назва інституту, факультету, відділення)

					у тому числі (год.):	Сам ос-	Контрол ні	Розра хунко	Курсові		
--	--	--	--	--	-------------------------	------------	---------------	----------------	---------	--	--

Форма навчання			Загальний обсяг (год.)	Всього аудитор. (год.)	Лекції	Лабораторні	Практичні	На робота (год.)				Залік (сем.)	Екзамен (сем.)
Денна	П	3	90	60	30		30	30	-	-	-	-	3

Робоча програма складена на основі: **освітньо-професійної програми** ГСВО

напряму 01 – філософія
(шифр, назва)

варіативної частини освітньо-професійної програми спеціальності підприємництво

(шифр, назва)

Робоча програма складена Сафонік Лідією Миколаївною, доцентом, доктором філософських наук
(вчена ступінь, вчене звання, ім'я та ініціали автора (ів) програми)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри (циклової, предметної комісії)

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 2016 р.

Завідувач кафедри філософії

_____ / Карась А.Ф. /

“ _____ ” _____ 2016 р. ((підпис) прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією напряму
(спеціальності) _____

(шифр, назва)

Протокол № ____ від. “ _____ ” _____ 2016 р.

“ _____ ” _____ 2016 р. Голова _____ / Рижак Л. В./

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. РІВЕНЬ СФОРМОВАНOSTI ВМІНЬ ТА ЗНАНЬ

Шифр умінь та змістових модулів	Зміст умінь, що забезпечується
ЗМ1	<ul style="list-style-type: none">• працювати з філософською літературою (книгами, словниками та іншими джерелами інформації);• логічно мислити, послідовно та аргументовано розвивати свою думку, відрізнати істотне від другорядного;• застосовувати філософський категоріальний апарат в процесі прийняття рішень та визначенні оптимальних шляхів їх ефективної реалізації;
ЗМ1	<ul style="list-style-type: none">• формулювати на теоретичному рівні світоглядні

	проблеми та здійснювати пошук шляхів їх розв'язання; <ul style="list-style-type: none"> • аргументувати свою світоглядну позицію; • чітко висловлювати думки в процесі спілкування і вести коректно полеміку;
ЗМ2	<ul style="list-style-type: none"> • критично мислити, переосмислювати особистісні цінності; • аналізувати буттєві проблеми на теоретичному рівні; • застосовувати філософську методологію до розв'язання екзистенційних проблем;
ЗМ2	<ul style="list-style-type: none"> • свідомо використовувати гносеологічні моделі у фаховому пізнанні; • свідомо застосовувати філософську методологію інтерпретації у фаховій діяльності;
ЗМ2	<ul style="list-style-type: none"> • аналізувати та розуміти значення своєї фахової діяльності для національного відродження України; • бачити перспективи культуро-цивілізаційного поступу України.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Лекційний курс

Шифр змістового модуля	Назва змістового модуля	Кількість аудиторних годин
ЗМ1	Становлення метафізики	36
ЗМ2	Онтологія	24

2.5. Самостійна робота студента:

(денна форма навчання)

Підготовка до семінарських занять, опрацювання теми та оригінальних текстів до теми, підготовка словника термінів до теми, підготовка рефератів та есеїв.

3. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ПІДРУЧНИКІВ, МЕТОДИЧНИХ ТА ДИДАКТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

Гусєв В. І. Вступ до метафізики : навч. посіб. / В. І. Гусєв. – К. : Либідь, 2004. – С. 7–139.

Європейський словник філософії : лексикон неперекладностей. Том перший. – К. : Дух і літера, 2009. – С. 101–147.

Європейський словник філософії : лексикон неперекладностей. Том другий. – К. : Дух і літера, 2011. – С. 13–72 .

Катречко С. Л. Как возможна метафизика : на пути к научной [трансцендентальной] метафизике / С. Л. Катречко // Вопросы философии. – 2012. – № 3. – С. 3–14.

Корет Э. Основы метафизики / Э.Корет. – К. : Тандем, 1998. – 248 с.

М. Лакс. Метафизика: сучасний вступний курс / М. Лакс. – Київ : Дух і літера, 2016. – 584 с.

Мондін Б. Онтологія і метафізика / Баттіста Мондін. – Жовква : Місіонер, 2010. – 284 с.

2. Програма курсу (електронний варіант).
3. Плани семінарських занять (електронний варіант).
4. Питання до іспиту (електронний варіант).
5. Рейтингова оцінка знань студентів (електронний варіант).

4. КРИТЕРІЇ УСПІШНОСТІ

Оцінка **“відмінно”** виставляється за повні, систематичні, логічно викладені знання. Студент повинен розуміти суть філософської парадигми кожної історичної епохи, місце в ній конкретних представників філософської думки, коло їх ідей і суть їх внеску в розвиток філософії. Він повинен володіти категоріальним апаратом, навичками логічного доведення, мати власну позицію по суті поставлених питань.

Оцінка **“добре”** передбачає, що, в цілому володіючи матеріалом, студент допускає незначні неточності та окремі помилки, виклад недостатньо систематизований, розуміння суті понять та категорій не завжди чітке.

Оцінка **“задовільно”** виставляється студенту, який має суттєві недоліки у викладі навчального матеріалу, має прогалини у знаннях, потребує навідних питань і не може самостійно побудувати логіку відповіді. Разом з тим оцінка **“задовільно”** передбачає засвоєння вузлових питань, розуміння суті основних проблем курсу.

Оцінка **“незадовільно”** виставляється студенту, який не розуміє суті поставлених питань, не має знань основних проблем та понять курсу філософії, не орієнтується в змістові основних епох розвитку філософської думки.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

- a. Письмові контрольні роботи на семінарських заняттях, з метою перевірки засвоєних студентами знань пройдених тем.
- b. Заслуховування та обговорення усних відповідей студентів.
- c. Заслуховування та обговорення творчих робіт.
- d. Написання есеїв та їх аналіз.
- e. Написання двох модульних робіт.

f. Колоквіум з оригінальних текстів.

Автор _____ / Сафонік Л.М. /
(підпис) (прізвище та ініціали)